

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Рудишина Сергія Дмитровича
на дисертацію Мондич Оксани Валентинівни «Формування компетентності
майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (біологія)

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена тим, що турбота про збереження та зміцнення здоров'я школярів починається з початкової школи, а в сучасних соціально-економічних і екологічних умовах розглядається як важливий аспект фахової діяльності вчителя, показник його професіоналізму. Підкреслимо, що за новим Державним стандартом початкової освіти та відповідно до концепції «Нова українська школа» оволодіння учнями ключовими компетентностями, до яких віднесено здоров'язбережувальну, є завданням навчання. Її успішне формування потребує вчителя початкової школи, компетентного з анатомії та фізіології людини. Адже сучасні знання, вміння і навички з анатомії та фізіології людини є фундаментом здоров'язбережувальної діяльності учителів. На сьогодні практично відсутні ефективні моделі методичної системи формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини, бракує відповідного навчально-методичного забезпечення, адекватних методів навчання.

В роботі авторка розкривається і як дослідник, і як викладач-практик, що добре розуміється на проблемах як сучасної анатомії і фізіології людини, так і навчально-виховного процесу, вміє зосередитись на актуальних з них та докласти зусиль до їх оптимального розв'язання. На основі критичного аналізу різних концептуальних підходів щодо формування компетентності майбутнього вчителя початкової школи з анатомії та фізіології людини в умовах закладу вищої педагогічної освіти дисертант окреслив коло питань, які поки що не знайшли наукового розв'язання. Це уможливило автору чітко визначити теоретичні і методичні засади дослідження, сформулювати *об'єкт, предмет, завдання* та інші складові наукового апарату, окреслити науково доцільну та логічно виправдану структуру дисертації. Поставлені дослідницькі завдання логічно узгоджуються з метою дослідження, відповідають його предмету, а хід їх вирішення послідовно розкрито в тексті роботи.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (322 найменувань), додатків. Робота містить 10 таблиць і 22 рисунка. Загальний обсяг дисертації

становить 260 сторінок, з них основного тексту – 176 сторінок, що відповідає вимогам ДАК МОН України до обсягу кандидатських дисертацій. Зміст автореферату відображає основні положення дослідження.

Робота відзначається високою інформативністю та багатим фактичним матеріалом. Зокрема, в таблиці 1.1. наводиться перелік складників здоров'язбережної компетентності. Імпонує підрозділ 1.2. У визначенні сутнісних характеристик компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини авторка враховувала «Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя». Безумовною перевагою роботи є виявлення змісту матеріалу, викладання якого ґрунтується на використанні компетентності з анатомії та фізіології людини, здійснено аналіз навчальних програм для учнів 1-4-х кл., результати якого відображені в табл. 2.1.

Позитивне практичне враження, оскільки компетентність з анатомії та фізіології людини передбачає володіння прийомами першої допомоги при травмах, кровотечах, методами захисту в умовах надзвичайних ситуацій та ін.

На особливу увагу заслуговує дослідження *категоріального апарату* проблеми дослідження. Поняття «компетентність майбутнього вчителя початкової школи з анатомії та фізіології людини» трактується як властивість особистості, яка об'єднує систему знань з анатомії та фізіології людини, вмінь і навичок їх застосування у професійній діяльності, здатність використовувати вміння організовувати освітній процес на принципах здоров'язбереження, бажання дотримуватися здорового способу життя, мотивації до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів, їхньої рухової активності в урочній та позаурочній діяльності. Сформованість компетентності із анатомії та фізіології людини майбутнього учителя початкової школи передбачає сформованість її структурних компонентів, до яких віднесено когнітивний, діяльнісний та мотиваційний.

Авторка вдало використовує моделювання (як методологію мислення) і перетворює *модель методичної системи* формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії і фізіології на об'єкт із власною реальністю, свободою у створенні образів, завдяки чому евристично одержано нові знання. Безумовною перевагою роботи є те, що О.В. Мондич як науковець і практик визначає компоненти, критерії, показники та рівні підготовки майбутніх учителів на засадах створеної нею моделі. У цілому модель методичної системи формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини, ґрунтується на єдності і взаємозв'язку трьох блоків – цільового, змістово-процесуального та оцінювально-результативного.

Плідним в роботі вважаємо також те, що організації занять студентів відбувається в інтерактивному режимі шляхом : створення сприятливого психологічного середовища і відповідного емоційного клімату; логічного й продуманого керівництва діалоговою взаємодією всіх учасників освітнього процесу; організації продуктивної внутрішньогрупової та міжгрупової діяльності; організації та реалізації зворотного зв'язку з аудиторією, аналітичного огляду мотивів успіхів і проблем у спільній діяльності.

Ефективність експериментальної частини роботи та вірогідність її результатів обумовлена передусім наявністю сформульованої мети і визначенням методики проведення експериментальної перевірки й фіксації її ходу та результатів. Моніторинг засвоєння знань і сформованості вмінь з анатомії та фізіології здійснювався неперервно та систематично, диференційовано (із врахуванням особистих якостей студентів, специфіки навчального матеріалу). Статистична обробка результатів формувального етапу педагогічного експерименту за t-критерієм Ст'юдента показала, що результати експериментальних груп у статистично значущих межах вищі порівняно з контрольними і доводить результативність розробленої методичної системи.

На підставі вивчення дисертаційного дослідження, наукових публікацій О.В. Мондич можна стверджувати :

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тім, що в теорії та методиці навчання біології *вперше* розроблено та теоретично обґрунтовано методичну систему формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини, яка передбачає єдність та взаємозв'язок цільового блоку навчання, орієнтованого на майбутню професійну діяльність студентів; змістово-процесуального, що поєднує традиційні форми і методи навчання з інтерактивними та використанням інформаційно-комунікаційних освітніх засобів навчання; оцінювально-результативного блоку, зорієнтованого на різні рівні пізнання, властиві компетентнісному підходу – розуміння, знання, застосування, оцінювання, ставлення;

удосконалено теорію і методику навчання біології шляхом обґрунтування сутності і компонентів компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини, рівнів та показників її сформованості;

подальшого розвитку набули засоби навчання анатомії та фізіології людини майбутніх учителів початкової школи шляхом обґрунтування структури і функцій електронного навчально-методичного комплексу з цієї навчальної дисципліни.

Практичне значення результатів дослідження : методична система формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини реалізована у змісті складових електронного навчально-методичного комплексу, що включає: зошит для самостійної роботи студентів, ситуаційні задачі, словник термінів, наочні засоби, методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Анатомія та фізіологія людини». З метою формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини розроблено навчальний посібник «Практикум з анатомії та фізіології людини».

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес підготовки учителів початкових класів Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Мукачівського державного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського.

У цілому є всі підстави стверджувати, – представлена дисертаційна робота є самостійним дослідженням актуальної проблеми теорії і методики навчання біології. Однак, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу О.В. Мондич в цілому, необхідно відзначити, що вона не позбавлена певних дискусійних моментів, тому виказуємо зауваження і ставимо запитання:

1. На с.151 знаходимо : «Відібрані зміст, форми, методи і методичні прийоми, засоби навчання пройшли перевірку на пошуковому етапі педагогічного експерименту». Проте автор в експериментальній частині пише і аналізує тільки констатувальний та формувальний етапи експерименту; немає пошукового етапу.

2. Чому на констатувальному етапі експерименту (с.124) з метою з'ясування стану сформованості компетентності із анатомії та фізіології людини респондентами були студенти 3-4 курсів, а не 1-го ? Адже основними завданнями констатувального етапу дослідження – з'ясування вхідного рівня сформованості професійної компетентності майбутніх учителів контрольної та експериментальної груп?

3. Відповідно до вимог часу дисертантка пропонує використовувати у підготовці вчителів початкової школи інформаційно-комунікаційні технології. Проте вона не конкретизує, чи використовується нею хмаро орієнтовані IT-засоби, які забезпечать відкритість розроблених нею електронних ресурсів ?

4. с.168. Таблиця 3.6. Результати наприкінці формуального етапу експерименту показали, що у частини студентів ЕГ (експериментальної групи) сформованість компонентів компетентності з анатомії та фізіології людини не досягає вищих рівнів і залишається: базовий + репродуктивний рівні когнітивного компоненту разом 55,17% (28,36% + 26,87% відповідно); діяльнісний (репродуктивний рівень) 56,72%; мотиваційний (базовий + репродуктивний 1,49%+14,93%)=16,42 %.

Фактично на с. 169 авторка і вказує « Відтак, простежується виразна тенденція до зменшення частки студентів з початковими рівнями сформованості компетентності з анатомії та фізіології, і зростання частки майбутніх учителів, зазначена особистісна якість яких досягає вищих рівнів сформованості. Тому в моделі доцільно написати як результат не сформованість, а підвищення рівня сформованості компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії і фізіології людини або позитивна динаміка сформованості компетентності з анатомії і фізіології людини майбутніх учителів початкової школи.

5. Варто надати методичні рекомендації для викладаїв ЗВО щодо методики формування компетентності майбутніх учителів початкової школи з анатомії та фізіології людини

Зроблені зауваження, звичайно не знижують рівень дослідження, вони не є визначальними у загальній позитивній його оцінці. Подальші розвідки доцільно здійснювати в напрямі урізноманітнення форм і методів здоров'язбережувальної діяльності майбутніх вчителів початкової школи, підготовки навчально-методичної літератури нового покоління.

Загальний висновок :

за науковим рівнем, обсягом, актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, якістю оформлення дисертація відповідає вимогам п. 9, 10, 11, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567 (з урахування змін від 19.08.2015 року). Отже, на цій підставі **Мондич Оксана Валентинівна** заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (біологія).

Зав. кафедри теорії і методики викладання
природничих дисциплін
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
доктор педагогічних наук,
кандидат біологічних наук, професор

 С.Д. Рудишин

Професора
Рудийшиша С.Д.
5 березня 2019
Тюкарик.15.